

Przestrzenie społeczne w miejscu zamieszkania

Social Spaces in a Place of Residence

Streszczenie

Artykuł dotyczy problematyki związanej z projektowaniem architektoniczno-urbanistycznym przestrzeni społecznych w zespołach mieszkaniowych, szczególnie w niskiej intensywności zabudowy mieszkaniowej na przykładzie projektów studenckich wykonanych w Katedrze Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej w semestrze III roku akademickiego 2011/2012. Projektowanie dotyczyło zespołów mieszkaniowych zlokalizowanych w południowej części aglomeracji miasta Krakowa; Opatkowice Południe oraz Sidzina Południe. Rozwiązania funkcjonalno-przestrzenne zespołów mieszkaniowych w szczególny sposób wyeksponowały przyjazne człowiekowi pod względem skali, proporcji i zagospodarowania terenu przestrzenie społeczne jako miejsca dla kontaktów międzyludzkich i kontaktu z naturą. Artykuł przedstawia merytoryczną charakterystykę prezentowanych projektów, osiągnięte wyniki dydaktyczne Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego oraz tendencje w nauczaniu zrównoważonego projektowania architektoniczno-urbanistycznego zespołów mieszkaniowych w zakresie dotyczącym kształtowania przestrzeni społecznych w miejscu zamieszkania.

Abstract

This article concerns problems related to the architectural and urban design of social spaces in housing complexes, especially in low intensive residential buildings, exemplified by designs prepared by the students of the Chair of Housing Environment at the Faculty of Architecture, Cracow University of Technology in Semester 3 in the academic year 2011/2012. The designing activities concerned residential complexes located in the southern part of the agglomeration of the City of Krakow: Opatkowice Południe and Sidzina Południe. In a particular manner, the functional and spatial solutions of these complexes exposed some man-friendly social spaces as places for contacting other people and communing with Nature considering their scale, proportions and land management. This article presents a profile of the students' designs pertaining to the subject matter, the educational results of the Chair of Housing Environment as well as the tendencies in teaching the sustainable architectural and urban design of residential complexes and the formation of social spaces in a place of residence.

Słowa kluczowe: przestrzeń społeczna, przestrzeń prywatna, przestrzeń półprywatna, jednorodzinne zespoły mieszkaniowe, niska intensywna zabudowa mieszkaniowa, zrównoważone projektowanie architektoniczno-urbanistyczne, nauczanie zrównoważonego projektowania architektoniczno-urbanistycznego, zrównoważone środowisko mieszkaniowe.

Keywords: Social space, private space, semiprivate space, single-family residential complexes, low intensive residential buildings, sustainable architectural and urban design, teaching sustainable architectural and urban design, sustainable housing environment.

Przestrzenie społeczne w miejscu zamieszkania to temat, jaki otrzymali studenci drugiego roku studiów w semestrze trzecim w roku akademickim 2011/2012 w Katedrze Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego Instytutu Projektowania Urbanistycznego Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej w ramach przedmiotu „Projektowanie architektoniczno-urbanistyczne jednorodzinnych zespołów mieszkaniowych”¹. Tematem zadania było opracowanie projektu kameralnego zespołu niskiej intensywności zabudowy mieszkaniowej o wielkości kilkudziesięciu mieszkań lub domów jednorodzinnych w zabudowie zwartej na terenach zlokalizowanych w południowej części aglomeracji miasta Krakowa w strefie obrzeżnej miasta; Opatkowice Południe i Sidzina Południe, ze szczególnym uwzględnieniem w rozwiązaniach architektoniczno-urbanistycznych przyjaznych człowiekowi pod względem skali, pro-

“Social spaces in a place of residence” was the theme assigned to the second year students of the Chair of Housing Environment at the Institute of Urban Design, Faculty of Architecture, Cracow University of Technology in Semester 3 in the academic year 2011/2012 within the subject “Urban and architectural design of single-family residential complexes”¹.

Their task was to prepare the design of a small complex of low intensive residential buildings with several dozen flats or detached houses in compact development in areas located in the outer zone of the southern part of the agglomeration of the City of Krakow: Opatkowice Południe and Sidzina Południe with special emphasis placed upon man-friendly social spaces in architectural and urban solutions as places for contacting other people and communing with Nature considering their scale, proportions and land management .

porcji i zagospodarowania terenu przestrzeni społecznych jako miejsc dla kontaktów międzyludzkich i kontaktu z naturą. 137 studentów rozpoczęło ćwiczenia projektowe, które poprzedziła wizja lokalna terenu opracowania, podczas której studenci wykonali szczegółową analizę urbanistyczną oraz studia krajo-brazowo-widokowe ze szczególnym uwzględnieniem otoczenia. Studenci mieli za zadanie zaprojektować mieszkania w niskiej intensywności zabudowy mieszkaniowej lub domy jednorodzinne w zabudowie zwartej dla nieznanego odbiorcy o zróżnicowanych wielkościach powierzchniowych i standardzie.

Przede wszystkim powinni skupić się na rozwiązaniu wszystkich przestrzeni wspólnie użytkowanych przez mieszkańców usytuowanych pomiędzy budynkami mieszkalnymi, odpowiednio kształtowanych, o wysokich walorach użytkowych, kompozycyjnych, estetycznych w harmonii z otoczeniem i przyrodą.

W praktyce projektowej i realizacyjnej w Polsce, a także w dydaktyce zbyt małą wagę przywiązuje się do kształtowania przestrzeni wspólnie użytkowanych przez mieszkańców w mieście, w miejscach ich zamieszkania. Przestrzenie społeczne, które przeznaczone są do kontaktów międzyludzkich, różnorodnych aktywności społecznych, mają znaczący wpływ na jakość życia w mieście, charakter, klimat i indywidualność rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych. Wszystkie przestrzenie publiczne lub społeczne występują w różnych skalach i wielkościach w mieście. Występują już w najmniejszych jednostkach strukturalnych zespołów mieszkaniowych, także w zabudowie zwartej jednorodzinnej oraz niskiej o dużej intensywności zabudowy. Przyjmują różnorodne funkcje o bardzo zróżnicowanym programie w zależności od przeznaczenia i roli, jaką mają pełnić w zespole, także rekreacyjną i sportową. Niniejszy artykuł dotyczy projektowania przestrzeni społecznych w miejscach zamieszkania w najmniejszych jednostkach strukturalnych zespołów mieszkaniowych. Dlatego jest tak ważny, ponieważ praktycznie dotyczy wszystkich miejsc zamieszkania w mieście. Różnorodność i jakość rozwiązań przestrzennych, programowych i funkcjonalnych będzie świadczyła o indywidualności kształtowanej przestrzeni, jej atrakcyjności, a także przyjaznym stosunku do otoczenia, krajobrazu i przyrody. Będzie trwałym świadectwem czasu, w którym żyjemy. Jakość przestrzeni społecznych jest także ściśle związana z rozwojem cywilizacyjnym społeczeństwa oraz jego świadomością potrzeby rozwoju i istnienia tych przestrzeni.

W jakim stopniu założenia teoretyczne i zasady projektowania architektoniczno-urbanistycznego przekazane podczas wykładów i ćwiczeń projektowych w Katedrze Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego wpłynęły na jakość rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych przestrzeni społecznych w projektach studenckich?

Jakie pomysły mieli studenci na kształtowanie przestrzeni społecznych w jednorodzinnych zespołach mieszkaniowych pokazuje niniejsza prezentacja:

- studenci wykazali się znaczną kreatywnością, szczególnie w zakresie rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych terenów usytuowanych pomiędzy budynkami mieszkalnymi w zespole mieszkaniowym;
- w kompozycji przestrzennej zespołu mieszkaniowego istotną rolę odgrywa przestrzeń społeczna, często dominująca;

One hundred and thirty-seven students began design classes preceded by an inspection of the selected area. The students carried out a detailed urban analysis as well as some landscape surveys with special emphasis on the surroundings. Their assignment was to design flats in low intensive residential buildings or detached houses in compact development with various areas and standards meant for an unknown recipient.

First and foremost, they were expected to concentrate on solving all the shared spaces situated between residential buildings – properly shaped, with high utilitarian, compositional and esthetical values, in harmony with the surroundings and nature.

In the Polish practice of design and implementation as well as education, too little importance is attached to the formation of shared spaces in places of residence in the city. Social spaces meant for interpersonal contacts and various social activities have a strong impact on the quality of living in the city, on the character, climate and individuality of functional and spatial solutions. All the public or social spaces in the city come in various scales and sizes. They can be found in the smallest structural units of residential complexes as well as compact single-family buildings and low intensive objects. They fulfill diverse functions with different programmes depending on their intended use and role in a given complex, including recreation and sports.

This article concerns designing social spaces in places of residence within the smallest structural units of residential complexes. It is so important because it virtually concerns every place of residence in the city. The variety and quality of spatial, programmatic and functional solutions will prove the individuality of a shaped space, its attractiveness and friendly attitude towards the surroundings, the landscape and nature. It will be a lasting testimony to our times. The quality of social spaces is also bound with the development of civilization and society as well as its awareness of the need for the existence and growth of such spaces.

How did the theoretical assumptions and principles of architectural and urban design taught in the course of lectures and classes at the Chair of Housing Environment influence the quality of the functional and spatial solutions of social spaces in the students' designs?

The students' ideas for shaping social spaces in single-family residential complexes are included in this presentation:

- the students were very creative, especially in the field of the functional and spatial solutions of areas situated between residential buildings in a housing complex,
- a social space plays a very important, frequently dominative role in the spatial composition of a housing complex,
- the recreational function, where water and greenery play a significant role, dominates in the functional and spatial solutions of social spaces,
- a diverse programme of commercial services, usually related to an area meant for interpersonal contacts, forms the central part of a layout,
- a social space, shaped in the form of a square as a mighty form, acts as the keystone for the compositional layout of a complex,
- decorative structures as well as architectural and urban details influence the diversity and individuality of solutions and increase the attractiveness of social spaces,

- w rozwiązaniach funkcjonalno-przestrzennych przestrzeni społecznych dominuje funkcja rekreacyjna, w której woda i zieleń odgrywają bardzo istotną rolę;
- zróżnicowany program usług handlowych zwykle związany z terenem przeznaczonym do kontaktów międzyludzkich stanowi centralną część założenia;
- przestrzeń społeczna kształtowana w formie placu jako forma silna stanowi zwornik układu kompozycyjnego zespołu;
- mała architektura, detal architektoniczny i urbanistyczny wpływają na różnorodność i indywidualność rozwiązań podnosząc atrakcyjność przestrzeni społecznych;
- często wnętrze zespołu mieszkaniowego wypełnia przestrzeń społeczna zagospodarowana bogato zielenią, a także wodą;
- wnętrze komunikacyjne zespołu mieszkaniowego atrakcyjnie rozwiązane wraz z zielenią może pełnić funkcję przestrzeni społecznej;
- architektura mieszkaniowa integralnie związana z przestrzenią społeczną tworzy funkcjonalną i kompozycyjną jedność;
- w rozwiązaniu urbanistycznym występuje wyraźny podział funkcjonalny na:

– przestrzenie prywatne i półprywatne, które pełnią funkcję przestrzeni społecznych;

– przestrzenie prywatne i publiczne, które pełnią funkcję przestrzeni społecznych.

Na zakończenie kursu „Projektowanie architektoniczno-urbanistyczne jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej” zgodnie z tradycją Katedry Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego została zorganizowana wystawa prac studenckich pt. „Przestrzenie społeczne w miejscu zamieszkania” pod patronatem Prorektora ds. studenckich Politechniki Krakowskiej prof. dra hab. inż. Leszka Mikulskiego oraz Dziekana Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej prof. dra hab. inż. arch. Dariusza Kozłowskiego. Otwarcie wystawy nastąpiło 12 marca 2012 roku w siedzibie Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej przy ul. Podchorążych 1 w Krakowie w przestrzeni ekspozycyjnej na II piętrze.

Wydarzenie to spotkało się z dużym zainteresowaniem i wywołało szeroką dyskusję wśród studentów oraz pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Architektury. Najlepsze projekty studenckie zostały nagrodzone. [il. 1]

Nagrody Prorektora PK ds. studenckich prof. dra hab. inż. Leszka Mikulskiego za interesujące i atrakcyjne rozwiązania przestrzeni społecznych w niskiej intensywności zabudowie mieszkaniowej otrzymali studenci: Agata Bednarek, Ida Michałowska, Patrycja Słowik. Nagrodę Dziekana Wydziału Architektury PK prof. dr hab. inż. arch. Dariusza Kozłowskiego za najlepsze rozwiązania kompozycyjne i architektoniczne otrzymał student Grzegorz Schnotale.

Nagrody Dyrektora Instytutu Projektowania Urbanistycznego Wydziału Architektury PK prof. dra hab. inż. arch. Wacława Serugi za wyróżniający się projekt architektoniczno-urbanistyczny zwartej jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej ze szczególnym uwzględnieniem jakości rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych przestrzeni społecznych otrzymali studenci: Paulina Boidak, Łukasz Grela, Piotr Pasierbiński, Jakub Ślusarczyk.

Ekspozowane studenckie projekty prezentują aktualne tendencje w nauczaniu projektowania architektoniczno-urbanistycznego zespołów mieszkaniowych niskiej intensywności zabudowy, szczególnie w zakresie dotyczącym kształtowania przestrzeni społecznych w miejscu zamieszkania:

- the interior of a residential complex is often filled with a social space including lush greenery and water,
- the transport interior of a residential complex, attractively solved with greenery, may act as a social space,
- housing architecture integrally related with a social space forms a functional and compositional whole,
- an urban solution is functionally divided into: private and semiprivate spaces acting as social spaces, private and public spaces acting as social spaces.

To keep up the tradition of the Chair of Housing Environment, the course “Architectural and urban design of single-family residential buildings” finished with an exhibition of the students’ designs entitled “Social spaces in a place of residence” organized under the patronage of the Pro-Vice-Chancellor of Cracow University of Technology for student matters Leszek Mikulski, Prof. D.Sc. Ph.D. and the Dean of the Faculty of Architecture, Cracow University of Technology Dariusz Kozłowski, Prof. D.Sc. Ph.D. Arch. The exhibition opened on March 12, 2012 at the seat of the Faculty of Architecture, Cracow University of Technology at 1 Podchorążych St. in Krakow in the exposition space on the second floor.

The event aroused the interest of the students as well as research and educational employees of the Faculty of Architecture and triggered off a heated discussion. The best designs were awarded [Pic.1].

The awards of the CUT Pro-Vice-Chancellor for student matters Leszek Mikulski, Prof. D.Sc. Ph.D. for interesting and attractive solutions of social spaces in low intensive residential buildings went to the following students: Agata Bednarek, Ida Michałowska and Patrycja Słowik. The award of the Dean of the CUT Faculty of Architecture Dariusz Kozłowski, Prof. D.Sc. Ph.D. Arch. for the best compositional and architectural solutions went to the student Grzegorz Schnotale.

The awards of the Director of the Institute of Urban Design, CUT Faculty of Architecture Wacław Seruga, Prof. D.Sc. Ph.D. Arch. for an outstanding architectural and urban design of a compact single-family residential complex with special emphasis placed upon the quality of the functional and spatial solutions of social spaces went to the following students: Paulina Boidak, Łukasz Grela, Piotr Pasierbiński and Jakub Ślusarczyk.

The exposed designs present current tendencies in teaching the architectural and urban design of low intensive residential complexes, especially in the field of shaping social spaces in a place of residence:

- treating social spaces as a place for interpersonal contacts and various activities initiated by the inhabitants as well,
- drawing attention to the important role of shared areas – social spaces – in residential complexes as well as their impact on the function and spatial composition, the quality of architecture and spatial order,
- allowing for the principle of dividing spaces into: private, semiprivate and public (shared by the residents of a

- traktowania przestrzeni społecznych jako miejsca do kontaktów międzyludzkich oraz różnorodnych aktywności inicjowanych także przez mieszkańców;
- zwrócenia uwagi na ważną rolę, jaką pełnią w zespołach mieszkaniowych tereny wspólne użytkowane – przestrzenie społeczne i ich wpływ na funkcję i kompozycję przestrzenną, jakość architektury oraz ład przestrzenny;
- w kompozycji przestrzennej oraz zagospodarowaniu funkcjonalno-przestrzennym terenów uwzględnienia zasady podziału przestrzeni na: prywatną, półprywatną oraz publiczną – wspólnie użytkowaną przez mieszkańców zespołu;
- wpływu detalu architektonicznego i urbanistycznego, wody, zieleni i małej architektury na kształt i jakość przestrzeni otaczającej budynek mieszkalny;
- silne związki przestrzeni społecznych z miejscem lokalizacji, krajobrazem oraz środowiskiem przyrodniczym.

Studenckie projekty charakteryzuje niesłychana pomysłowość, różnorodność ideowa oraz kreatywność kształtowania przestrzeni społecznych potwierdzająca tezę o nieskończonych możliwościach indywidualnych rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych, które mogą stworzyć odrębny klimat, niepowtarzalną atmosferę oraz optymalne warunki dla wszechstronnego rozwoju społeczeństwa.

Poniższa prezentacja ekspozowanych studenckich projektów pozwoli Szanownym Państwu zapoznać się z rozwiązaniami ideowo-przestrzennymi, a także wystawić własną ocenę mam nadzieję pozytywną.

PRZYPISY:

¹ Prowadzący przedmiot: prof. dr hab. inż. arch. Wacław Seruga. Zespół prowadzący zajęcia projektowe: prof. dr hab. inż. arch. Wacław Seruga; dr arch. dr arch. Danuta Kupiec-Hyla, Krystyna Paprzyca, Jarosław Huebner, Zbigniew Kęsek, Małgorzata Solska, Patrycja Maciejowska-Haupt, Elżbieta Kusińska; mgr arch. mgr arch. Grażyna Hanuszek-Partyla, Piotr Celewicz, Maria Lubelska.

BIBLIOGRAFIA:

Gehl Jan, *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych*, Wydawnictwo RAM, 2009.
Seruga Wacław, *Warunki i kryteria kształtowania niskiej intensywności zabudowy mieszkaniowej*, Monografia 27, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 1984.

Wernisaz wystawy studenckich prac projektowych 12.03.2012 r. Prorektor PK prof. Leszek Mikulski, Prodziekan WA PK dr Jacek Czubiński, Dyrektor IPU WA PK prof. Wacław Seruga wraz z nagrodzonymi studentami II roku WA i pracownikami KKSM. Od lewej: Łukasz Grela, prof. dr hab. inż. Leszek Mikulski, Prorektor PK, Agata Bednarek, Ida Michałowska, dr inż. arch. Jacek Czubiński Prodziekan WA, Patrycja Słowik, Grzegorz Schnotale, Paulina Boidak, Jakub Ślusarczyk, Piotr Pasierbiński, dr arch. Jarosław Huebner, prof. dr hab. inż. arch. Wacław Seruga Dyrektor IPU WA PK, dr arch. Krystyna Paprzyca, dr arch. Patrycja Maciejowska-Haupt, dr arch. Elżbieta Kusińska, dr arch. Małgorzata Solska; mgr arch. Maria Lubelska

The opening of the exhibition of the students’ designs on March 12, 2012. The CUT Pro-Vice-Chancellor Prof. Leszek Mikulski, the FA CUT Vice-Dean Dr. Jacek Czubiński, the IUD FA CUT Director Prof. Wacław Seruga with the awarded second year FA students and the CHE employees. From left: Łukasz Grela, the CUT Pro-Vice-Chancellor Leszek Mikulski, Prof. D.Sc. Ph.D., Agata Bednarek, Ida Michałowska, the FA Vice-Dean Jacek Czubiński, D.Sc. Ph.D. Arch., Patrycja Słowik, Grzegorz Schnotale, Paulina Boidak, Jakub Ślusarczyk, Piotr Pasierbiński, Jarosław Huebner, Dr. Arch., the IUD FA CUT Director Wacław Seruga, Prof. D.Sc. Ph.D. Arch., Krystyna Paprzyca, Dr. Arch., Patrycja Maciejowska-Haupt, Dr. Arch., Elżbieta Kusińska, Dr. Arch., Małgorzata Solska, Dr. Arch., Maria Lubelska, M.Sc. Arch.

complex) in the spatial composition as well as the functional and spatial development of an area,

- the impact of architectural and urban detail, water, greenery and decorative structures on the shape and quality of the space which surrounds residential buildings, strong relationships between social spaces and their location, the landscape and the natural environment. The students’ designs are characterized by extraordinary inventiveness, ideological diversity and creativity in the formation of social spaces which confirm the thesis of the unlimited potential of individual functional and spatial solutions which can produce a separate climate, unique atmosphere and optimal conditions for the comprehensive development of society.

The following presentation of the students’ exposed designs will enable you to acquaint yourselves with their ideological and spatial solutions as well as formulate your own, hopefully favourable assessment.

ENDNOTES:

¹ Supervisor: Wacław Seruga, Prof. D.Sc. Ph.D. Arch. Educational team: Wacław Seruga, Prof. D.Sc. Ph.D. Arch.; Danuta Kupiec-Hyla, Krystyna Paprzyca, Jarosław Huebner, Zbigniew Kęsek, Małgorzata Solska, Patrycja Maciejowska-Haupt, Elżbieta Kusińska, Dr. Arch. Dr. Arch.; Grażyna Hanuszek-Partyla, Piotr Celewicz, Maria Lubelska, M.Sc. Arch. M.Sc. Arch.

BIBLIOGRAPHY:

Gehl Jan, *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych*, RAM, 2009.
Seruga Wacław, *Warunki i kryteria kształtowania niskiej intensywności zabudowy mieszkaniowej*, Monograph 27, Cracow University of Technology Press, Krakow 1984.

Projekty studenckie ilustrujące artykuł dostępne są na stronie wydawnictwa: <http://www.arch.pk.edu.pl/~kksm/housingenvironment/arch-10-2012.html> w odnośniku pt. "obejrzyj projekty studenckie"

88 Students' projects illustrating this article are available on publisher's website: <http://www.arch.pk.edu.pl/~kksm/housingenvironment/arch-10-2012.html>